

USNESENÍ

Výboru pro práva dítěte Rady vlády ČR pro lidská práva

ze dne 4. února 2019

ve věci metodického vedení výkonu veřejné správy na úseku sociálně-právní ochrany dětí

Výbor pro práva dítěte

- I. vítá snahy Ministerstva práce a sociálních věcí metodicky vést orgány sociálně-právní ochrany dětí v souladu s přístupem založeným na právech dítěte a současnými trendy ochrany práv dítěte;**
- II. vnímá negativně mediální i jiné zkratky, které se šíří veřejným prostorem a vedou k chybnému a povrchnímu hodnocení tohoto metodického vedení a jeho nepřístojnému ovlivňování;**
- III. vyzývá všechny zúčastněné subjekty a odborníky na spolupráci při rozvoji systému veřejnoprávní ochrany dětí v souladu s lidskými právy a svobodami dítěte při dodržování jejich ústavních a zákonných kompetencí.**

Odůvodnění usnesení:

Výbor pro práva dítěte (dále jen „Výbor“) považuje za nezbytné reagovat na debaty ohledně metodických materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“), které probíhají na odborných fórech i ve veřejných médiích a které vyvrcholily přijetím usnesení Výboru pro sociální politiku Parlamentu ČR č. 45 ze dne 10. května 2018 a č. 78 ze dne 8. listopadu 2018, v němž tento výbor žádá ministryni práce a sociálních věcí, aby vzala zpět metodické materiály MPSV (v případě druhého ze zmíněných usnesení s určením termínu do 9. listopadu 2018), týkající se výkonu veřejné správy na úseku sociálně-právní ochrany dětí, konkrétně Metodickou příručku pro sociální kurátory pro děti a mládež z roku 2016 a Metodickou informaci k některým otázkám vztahujícím se k umístování dětí v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen „ZDVOP“) a pobytu dětí v těchto zařízeních, včetně nároku zřizovatele na státní příspěvek za pobyt a péči poskytovanou dětem v těchto zařízeních.

Výbor především v souladu se svým mandátem považuje za důležité zdůraznit, že primárním východiskem činnosti všech státních orgánů ve vztahu k dětem by měl být přístup založený na právech dítěte, který jediný je v souladu s Úmluvou o právech dítěte [k tomu viz mj. Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 13 (2011): Právo dítěte na svobodu od všech forem násilí, CRC/C/GC/13, odst. 59; Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 (2017): Děti ulice, CRC/C/GC/21, odst. 5]. Podle zjištění výboru je však v českém prostředí poměrně nízké povědomí a zároveň respekt k právům dítěte, jak jsou interpretována nálezy Ústavního soudu, rozsudky Evropského soudu pro lidská práva a obecnými komentáři Výboru OSN pro práva dítěte a dalších lidskoprávních výborů OSN. Tím významnější jsou podle něj veškeré snahy zvyšovat povědomí o lidských právech a svobodách člověka včetně práv dítěte, která „se definují úctou k jedinečné lidské bytosti v reálném životě práva a aplikační praxi orgánů všech stupňů (...)“. (WAGNEROVÁ, E. In WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. et al. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 44). Orgány veřejné moci by měly usilovat o promítnutí těchto závazků ve své aplikační praxi, a to i na té nejnižší úrovni. Jedině v takovém případě lze totiž hovořit o demokratickém právním státě nejen ve formálním, ale i v materiálním smyslu. Proto výbor

velice vítá, že MPSV vydává metodické materiály, ve kterých se inspiruje aktuálními výklady práv dítěte z pera relevantních mezinárodních orgánů a snaží se je uvádět do české praxe.

Výbor vnímá, že obzvláště metodická příručka pro sociální kurátory pro děti a mládež vyvolala v terénu i ve společnosti celkově debatu a některé i poměrně negativní reakce požadující i její stažení. Výbor však připomíná, že MPSV je na základě zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů) v kombinaci s kompetenčním zákonem (zákon č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a s krajským zřízením (zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů) oprávněné a jako orgán veřejné moci i povinné řídit v rámci zákonů výkon státní správy vykonávané orgány územní samosprávy (tj. krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností). Toto řízení má mj. podobu i vydávání metodických dokumentů, které podávají výklad platných zákonných norem, relevantních pro poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Jejich účelem je toto poskytování formovat a usměrňovat tak, aby toto mělo, jako výkon přenesené působnosti, a tudíž státní správy ve funkčním slova smyslu, jednotnou podobu napříč celou Českou republikou a nelišilo se podle území jednotlivých krajů, případně dokonce podle území jednotlivých obcí s rozšířenou působností. MPSV je tak oprávněno a zároveň i povinno poskytnout ostatním orgánům sociálně-právní ochrany dětí metodickou pomoc a zároveň zajistit jejich jednotný postup při ochraně práv osob v souladu s principem právní jistoty. Výbor tedy považuje za nepřijatelnou situaci, kdy by žádné metodické příručky řešící jednotlivé oblasti poskytování sociálně-právní ochrany dětí neexistovaly.

Výbor dále připomíná, že při metodickém vedení i při své další činnosti (nejen) v sociálně-právní ochraně dětí musí MPSV i další státní orgány v souladu s čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, resp. 2 odst. 2 správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ctít zásadu zákonnosti a dodržovat zákon o sociálně-právní ochraně dětí, další zákonné normy a samozřejmě také ústavní pořádek a příslušné mezinárodní úmluvy včetně Úmluvy o právech dítěte. Tyto předpisy a v nich obsažené principy tedy musí hrát stěžejní roli nejen při samotném poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Podle čl. 1 Ústavy je ostatně Česká republika založena na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Z toho plyne, že respekt, ochrana a naplňování lidských práv jsou základními cíli českého státu a činnosti všech jeho orgánů. Česká republika je navíc rovněž podle stejného článku demokratickým a právním státem. To znamená, že respektuje principy dělby moci a že každý její orgán se pohybuje a jedná jen v rámci své zákonné působnosti. Ústava tedy dává Parlamentu moc zákonodárnou, tj. přijímání zákonů, vládě ukládá vedení moci výkonné, včetně veřejné správy, vykonávané v souladu s kompetenčním zákonem jednotlivými ministerstvy či jinými ústředními orgány státní správy nezávisle na politické moci a moci soudní pak svěřuje ochranu práv jednotlivce, a pokud jde o správní soudnictví, také kontrolu zákonnosti výkonu veřejné správy.

Tyto principy tak určují rovněž pozice jednotlivých aktérů v debatě o podobě a případných změnách v sociálně-právní ochraně dětí. Poslanecká sněmovna může přijímat změny zákona o sociálně-právní ochraně dětí, případně jiných zákonů, při respektování ústavního pořádku a mezinárodních závazků ČR. Vláda určuje základní směry rozvoje sociálně-právní ochrany dětí a v jejím rámci pak MPSV jako ústřední orgán státní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí vykonává zejména legislativní, metodickou a kontrolní činnost. Příslušné správní orgány pak rozhodují v jednotlivých případech. Kontrola jejich činnosti a ochrana práv dotčených osob, včetně dětí, je pak úkolem soudů ve správním soudnictví a Ústavního soudu, pokud jde o ústavněprávní rozměr jejich činnosti. Výbor

tedy vítá jakoukoliv diskusi o systému veřejnoprávní ochrany dětí v ČR, avšak zdůrazňuje, že tato diskuse musí vycházet z respektu k základním právům a svobodám všech osob, včetně dětí, a musí se pohybovat v rámci demokratického státu, kde všichni řádně respektují své pozice a naopak skrze ně přispívají ke zdárnému výsledku. Výbor tedy vyzývá všechny zúčastněné k intenzivnímu dialogu o veřejnoprávní ochraně dětí a o dalších aspektech ochrany práv dítěte v ČR, při kterém by tito respektovali své ústavní a zákonné pravomoci a společně konstruktivně přispívali ke zvyšování ochrany práv dítěte, jak tato práva dětem garantuje Úmluva o právech.